

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Anny Rycaj-Pilipczuk pod tytułem:
*POLICJA W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO
DUŻEJ AGLOMERACJI MIEJSKIEJ*

1. Uwagi o charakterze ogólnym dotyczące rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem naukowym gen. bryg. dr hab. inż. Tadeusza Szczurka, prof. WAT, składa się z sześciu merytorycznych rozdziałów, których treść ujęto na 298 stronach. Część zasadniczą dysertacji poprzedza wstęp (3 strony), a wieńczy zakończenie (5 stron). Ponadto w konstrukcji rozprawy ujęto bibliografię (19 stron) a także załączniki (19 stron) w tym spis tabel i rysunków. Łącznie ze stroną tytułową i spisem treści oraz tłumaczeniem abstraktu na język angielski, recenzowana rozprawa doktorska zawiera 356 stron.

Zgodnie z ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie, czy dysertacja autorstwa mgr Anny Rycaj-Pilipczuk stanowi oryginalne i twórcze rozwiązanie podjętego problemu badawczego oraz wskazuje na umiejętność prowadzenia pracy naukowej a także wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki, ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Dysertacja porusza zagadnienie bezpieczeństwa publicznego w odniesieniu do realiów funkcjonowania dużych aglomeracji miejskich ze szczególnym uwzględnieniem miasta stołecznego Warszawy oraz aglomeracji trójmiejskiej. Wiodące działanie badawcze podjęte przez Autorkę, zostało skorelowane wokół postrzegania procesów zachodzących w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego w dużych aglomeracjach miejskich i roli Policji w tym zakresie.

Największa formacja mundurowa w naszym kraju, która realizuje zadania w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego, od wielu lat jest postrzegana przez opinię publiczną, jako sprawnie funkcjonująca i nowoczesnie zarządzana instytucja, której personel (funkcjonariusze, pracownicy cywilni) pełni służebną rolę wobec społeczeństwa. Szybka i efektywna reakcja policjantów, wobec zidentyfikowanego naruszenia obowiązującego porządku prawnego, to jeden z czynników kształtujących pozytywne opinie o tej grupie dyspozycyjnej i jej kadrach. Zatem, podejmowanie wszelkich inicjatyw mających na celu poprawę reaktywności tej formacji w obszarze bezpieczeństwa publicznego, stanowi bardzo oczekiwaną przez obywateli formę kreatywnego rozwiązywania problemów, wpisując się tym samym w strategię community policing, czyli zbliżenia się Policji do społeczeństwa. Jak wskazuje w swoich rozważaniach Autorka dysertacji, dynamiczny rozwój aglomeracji generuje nowe wyzwania przed Policją oraz innymi podmiotami i instytucjami ustawowo lub statutowo podejmującymi działania na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Uważam, że problematyka na której skoncentrowała się Autorka rozprawy jest bardzo ciekawa i warta podjęcia wysiłku badawczego.

Problematyka działań podejmowanych przez Policję na rzecz bezpieczeństwa obywateli stanowi bardzo pożądaną do naukowej eksploracji obszar, którego zbadanie wymagało od

doktorantki posiadania nie tylko szczegółowej wiedzy związanej z organizacją i funkcjonowaniem tej formacji oraz aktualnie obowiązującej w naszym kraju legislatywy, ale także i gruntownego poznania istniejących czynników warunkujących występowanie pejoratywnych nurtów i zachowań społecznych.

Zawarty w recenzowanej dysertacji materiał empiryczny, w tym jego wartość naukowa, promocyjna oraz edukacyjna, bez wątpienia predestynuje Autorkę do dalszego udziału w procedurze nadania pierwszego stopnia naukowego. Materiał zawiera rezultat działań badawczych, który został poddany wielopłaszczyznowej, kreatywnej analizie, dzięki czemu uzyskano nową, wynikową wartość poznawczą.

W dysertacji poza elementami i procedurami czysto poznawczymi, ustawowo wymaganymi w promocjach doktorskich, Autorka sformułowała również kilka supozycji, a sama praca nacechowana jest komponentami o proveniencji sprawozdawczej, instruktażowej i desygnacyjnej. Utylitarny wynik działania badawczego, może służyć do komparatystryki z rezultatami pozyskanymi w trakcie innych badań dedykowanych problematyce bezpieczeństwa publicznego w Polsce.

Odnosząc się do konstrukcji dysertacji pod kątem formalnym należy wskazać, że podział treści poszczególnych rozdziałów nie jest równy, co jednak w zasadniczy sposób nie wpływa ujemnie na ogólną pozytywną ocenę konstrukcji pracy. Rozprawa została napisana językiem poprawnej polszczyzny, przy czym Autorka nie ustrzegła się błędów pisowni oraz stylistycznych. W sposób przystępny przedstawiono zagadnienia i terminy specjalistyczne, skorelowane z podejmowaną w dysertacji problematyką. Część epistemiczna pracy, odpowiada standaryzacji przyporządkowanej dotychczas w literaturze przedmiotu, dla opracowań naukowych z zakresu nauk o bezpieczeństwie.

2. Ocena metodologiczna dysertacji

Odnosząc się do kwestii umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez mgr Annę Rycaj-Pilipczuk, stoję na stanowisku, że doktorantka wykazała się w tym obszarze poprawnym poziomem umiejętności. Jak wskazała Autorka dysertacji „celem podjętych badań była ocena znaczenia (miejsca i roli) Policji w systemie bezpieczeństwa publicznego na przykładzie aglomeracji warszawskiej i trójmiejskiej oraz zaprezentowanie koncepcji rozwiązania strukturalnego i funkcjonalnego aglomeracji monocentrycznej i policentrycznej”. Biorąc pod uwagę obrany przez Autorkę zasadniczy cel badań należy wskazać, że nie pozostaje on w pełni w logicznej spójności z merytoryczną zawartością dysertacji. Wątpliwości recenzenta budzi przede wszystkim tytuł rozdziału piątego i próba kreowania pojęcia systemu bezpieczeństwa publicznego w strukturze Policji. Zdaniem recenzenta Policję należy rozpatrywać w kategorii komponentu systemu bezpieczeństwa wewnętrznego każdego demokratycznego organizmu państwowego, natomiast w strukturze samej formacji trudno jest mówić o systemie bezpieczeństwa publicznego. W literaturze krajowej i zagranicznej z którą miał okazję zapoznać się recenzent w ramach swojej pracy naukowej, jak również w trakcie ponad dwóch dekad służby w Policji, autor recenzji nigdy nie spotkał się z pojęciem systemu bezpieczeństwa publicznego w strukturze Policji. Trudno jest zatem recenzentowi zająć jednoznacznie pozytywne stanowisko w tej kwestii w kontekście recenzowanej dysertacji. To zagadnienie wymaga podjęcia dyskusji środowiska badaczy dyscypliny, a niewątpliwie okazją ku temu będzie publiczna obrona recenzowanej dysertacji.

Główny problem badawczy, przejawiający się w postaci poszukiwania odpowiedzi na pytanie „Jaki jest stan obecny bezpieczeństwa publicznego na obszarach o wysokim stopniu zurbanizowania, jaką rolę w tym zakresie odgrywa Policja i jakie rozwiązania z obszaru funkcjonowania tej formacji byłyby najkorzystniejsze dla bezpieczeństwa mieszkańców dużych aglomeracji miejskich w Polsce?”, został wsparty pięcioma problemami szczegółowymi.

Konstrukcję metodologicznego szkieletu dysertacji ponadto tworzyła hipoteza główna, w której mgr Anna Rycaj-Pilipczuk założyła, że „Policja odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarach o wysokim stopniu zurbanizowania. Dynamiczny rozwój tych obszarów generuje nowe wyzwania przed tą formacją. W celu sprawnej i skutecznej realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa w dużej aglomeracji miejskiej należy skonsolidować wysiłek Policji oraz stworzyć jeden silny ośrodek, uwzględniający specyfikę wielkomiejską. Powinno rozważyć się zmiany organizacyjne i legislacyjne tworząc komendy rejonowe lub okręgowe w dużych miastach, co spowodowałoby usprawnienie struktury organizacyjnej oraz skupiło siły i środki dotychczas rozproszone w wielu komendach” oraz pięć hipotez roboczych, skonkretyzowanych w pierwszym rozdziale pracy.

W rozprawie właściwie zostały wyeksponowane i scharakteryzowane zmienne, których właściwości bez wątpienia miały wpływ na ostateczny wynik działania badawczego. Pośród teoretycznych i empirycznych metod i technik badawczych (wiodących i pomocniczych) wykorzystanych przez Autorkę w dysertacji, znalazły się: analiza literatury przedmiotu, badanie danych źródłowych, dedukcja, indukcja, wnioskowanie, modelowanie, porównanie (w kontekście identyfikowania cech podobieństwa lub odmienności badanego obiektu, zdarzenia, faktu), obserwacja uczestnicząca oraz sondaż diagnostyczny. Natomiast narzędziem użytym w działaniu badawczym był autorski kwestionariusz ankiety, składający się z metryczki (4 pytań) i 24 pytań merytorycznych oraz kwestionariusz wywiadu eksperckiego (8 pytań merytorycznych i 4 metryczka).

Grupę badawczą do której Autorka skierowała ankietę, stanowiło 581 funkcjonariuszy pełniących służbę na terenie aglomeracji warszawskiej oraz aglomeracji trójmiejskiej. Badanie ankietowe zrealizowano w okresie sierpień – październik 2018 r., a wywiady eksperckie w styczniu 2019 r. W dysertacji bardzo szczegółowo scharakteryzowano respondentów uczestniczących w wywiadzie, kategoryzując ich na podstawie przedziałów wiekowych, płci, ogólnego stażu służby oraz stażu służby na stanowisku kierowniczym.

Wypracowany przez Autorkę model badawczy zogniskowany wokół proponowanych rozwiązań strukturalnych i funkcjonalnych dla ośrodków skupionych w aglomeracjach o charakterze monocentrycznym i policentrycznym, posiada spory potencjał rozwojowy i będzie niewątpliwie istotnym wyznacznikiem dla innych badaczy, zajmujących się omawianą problematyką. Recenzent stoi na stanowisku, że zarówno dobór przedmiotu jak i celu działania badawczego, okazały się trafne, a zastosowanie właściwych instrumentów i rozwiązań metodologicznych, zasadniczo pozwoliło na wyjaśnienie postawionych w pracy problemów badawczych.

Podsumowując pracę w kontekście podejścia metodologicznego zastosowanego przez Autorkę w dysertacji, reprezentuję pogląd, że mgr Anna Rycaj-Pilipczuk dobrze dobrała metody i narzędzia badawcze, co w konsekwencji pozwoliło na właściwą weryfikację przyjętych hipotez roboczych i uzyskanie interesujących treści poznawczych. W świetle powyższych konstatacji stoję na stanowisku, że wytyczony w rozprawie cel został osiągnięty.

3. Struktura i treść rozprawy

Rozprawa doktorska autorstwa mgr Anny Rycaj-Pilipczuk, stanowi efekt prac badawczych prowadzonych przez Autorkę a poświęconych roli Policji w systemie bezpieczeństwa publicznego w kontekście działań podejmowanych przez tą formację na rzecz mieszkańców aglomeracji o monocentrycznym i policentrycznym charakterze. W dysertacji wykorzystano materiał empiryczny zgromadzony w trakcie badań z udziałem funkcjonariuszy pełniących służbę w jednostkach policji z terenu aglomeracji warszawskiej i trójmiejskiej.

Stojąc na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego, każda formacja mundurowa w Polsce, ma obowiązek realizować ustawowo powierzone zadania z zachowaniem troski o

bezpieczeństwo wszystkich – bez wyjątku, osób przebywających na terytorium naszego kraju. Zatem, podejmowanie inicjatyw polegających na analizowaniu i weryfikowaniu faktycznego stanu prawidłowej realizacji przez państwowe grupy dyspozycyjne zadań w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego, stanowi warunek *sine qua non* dla prawidłowego rozwoju każdego demokratycznego społeczeństwa. Bez wątpienia w ten inspekcyjny obszar, wpisuje się działanie badawcze zawarte w niniejszej dysertacji.

Zasadniczą część pracy tworzy sześć rozdziałów merytorycznych poprzedzonych wstępem i zwięzłymi zakończeniem. We wstępie w sposób przejrzysty została przedstawiona etiologia podjęcia się przez Autorkę próby zdiagnozowania problematyki zawartej w dysertacji.

W rozdziale pierwszym (strony 9-28) zostały ujęte: przedmiot badań, główny cel i problem badawczy, a także hipoteza główna i przyjęte hipotezy robocze. Ponadto doktorantka przybliżyła zastosowane w procesie badawczym metody, techniki i narzędzia badawcze. Ta część dysertacji została wzbogacona elementami graficznymi (2 wzory), które pozwoliły w sposób obrazowy zaprezentować Czytelnikowi ilościowy dobór grupy badawczej. Zdaniem recenzenta, mgr Anna Rycaj-Pilipczuk w sposób przekonujący przedstawiła motywację do podjęcia badań i ich użyteczne znaczenie.

Rozdział drugi – teoretyczny, zredagowany został na 47 stronach (s. 29-76) i odnosi się do roli i miejsca Policji w systemie bezpieczeństwa publicznego. W tej części Autorka skoncentrowała się na przedstawieniu Policji w kontekście organizacji, zadań i współpracy tej formacji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny.

W rozdziale trzecim, którego treść ujęto na 67 stronach (s. 77-144), scharakteryzowano wybrane aglomeracje w Polsce. Uważnie śledząc tę część dysertacji dowiemy się m.in. o specyfice organizacyjno-prawnej aglomeracji monocentrycznych (Łódź, Wrocław, Kraków) jak i policentrycznych (Trójmiasto, Górny Śląsk). Ponadto Autorka przedstawiła determinanty funkcjonalne określające aglomerację i metropolię oraz szczegółowo opisała miasto stołeczne Warszawę w tym kontekście.

Rozdział czwarty liczący 51 stron (s. 145-196) został poświęcony zagrożeniom bezpieczeństwa publicznego na przykładzie aglomeracji warszawskiej oraz aglomeracji trójmiejskiej. Szczegółowo omówiono zagrożenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, zagrożenia kryminalne, zagrożenia terrorystyczne, zagrożenia kryzysem migracyjnym czy zagrożenia o ekologicznym charakterze. Ujęte w tej części, profesjonalnie przygotowane zestawienia tabelaryczne oraz wykresy, doskonale uzupełniają obszerny pakiet informacji nawiązujących do omawianej problematyki. Niestety w tej części dysertacji zabrakło niezwykle ważnej informacji o medianie czasu reakcji Policji na informację o zaistniałym zdarzeniu/zagrożeniu. Ta bardzo ważna kwestia jest regularnie poruszana podczas odpraw służbowych kierownictwa polskiej policji, bowiem obrazuje reaktywność formacji w ujęciu czasowym na zagrożenia miejscowe.

Rozdział piąty recenzowanej rozprawy ujęty na 27 stronach (s. 197-224) zawiera informacje o przygotowaniu funkcjonariuszy Policji do realizacji ustawowych zadań na przykładzie miasta stołecznego Warszawy oraz Trójmiasta. Ponadto Autorka opisała specyfikę organizacji oraz funkcjonowania Policji na terenie podległym Komendzie Stołecznej Policji. Jak już wcześniej wspomniano to zdecydowanie najsłabsza część rozprawy, w wielu aspektach nie nawiązująca logicznej relacji z tytułem i celem dysertacji.

W ostatniej, szóstej części dysertacji jej Autorka przedstawiła koncepcję modelowego rozwiązania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego na terenie dużych aglomeracji. Na 81 stronach (s. 225-306) zaprezentowano wpływ zidentyfikowanych zagrożeń występujących w przestrzeni wielkich miast na kształt struktury organizacyjnej komend Policji oraz wskazano zakres możliwości przeniesienia rozwiązań miasta stołecznego Warszawy do innych

aglomeracji a także porównano organizację Policji w aglomeracjach różnego typu. Wersy tego rozdziału zostały wypełnione treściami bezpośrednio wpływającymi z pozyskanego wyniku działania badawczego, czego puentą okazała się stworzona przez Autorkę dysertacji, koncepcja systemu bezpieczeństwa publicznego dużej aglomeracji miejskiej.

W zakończeniu dysertacji Autorka dokonała podsumowania podjętych rozważań, w tym potwierdzenia hipotezy głównej „...o kluczowej roli Policji w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarach o wysokim stopniu zurbanizowania”. Bezdyskusyjnie należy zgodzić się z ww. stanowiskiem, bowiem żaden inny podmiot, instytucja czy organizacja nie realizuje tak szerokiego spektrum ustawowych i poza ustawowych zadań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie naszego kraju.

Autorka dysertacji po przeprowadzonym działaniu badawczym zajęła stanowisko, że „...w celu sprawnej i skutecznej realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa w dużej aglomeracji miejskiej, należy skonsolidować wysiłek Policji oraz stworzyć jeden silny ośrodek, uwzględniający specyfikę wielkomiejską. Powinno rozważyć się zmiany organizacyjne i legislacyjne tworząc komendy rejonowe lub okręgowe w dużych miastach, co spowodowałoby sprawniejsze działanie Policji, lepszy przepływ informacji oraz skupiło siły i środki dotychczas rozproszone w wielu komendach”.

Dążąc do osiągnięcia założonych celów dysertacji, po przeprowadzonych badaniach, Autorka zajęła stanowisko, że poprawa efektywności działań podejmowanych przez Policję na terenie polskich aglomeracji wymaga utworzenia Biura Bezpieczeństwa Policji dla Aglomeracji. Ta jednostka organizacyjna powinna podlegać Komendantowi Głównemu Policji i realizować zadania za pośrednictwem komend rejonowych (w aglomeracjach monocentrycznych) lub komend powiatowych/miejskich (w aglomeracjach policentrycznych) działających na terenie aglomeracji.

Recenzent reprezentuje pogląd, że nieustannie należy dążyć do optymalizacji działań Policji, w tym również w zakresie organizacyjnym, co w efekcie ma na celu wzrost poziomu bezpieczeństwa w Polsce. Należy przy tym pamiętać, że wszelkie reorganizacje natury strukturalnej, funkcjonalnej czy prawnej dotyczące omawianej formacji, niosą ze sobą spore przeobrażenia w funkcjonowaniu społeczeństwa, które z natury rzeczy jest bardzo wrażliwe na wszelkiego rodzaju zmiany.

4. Uwagi i sugestie końcowe

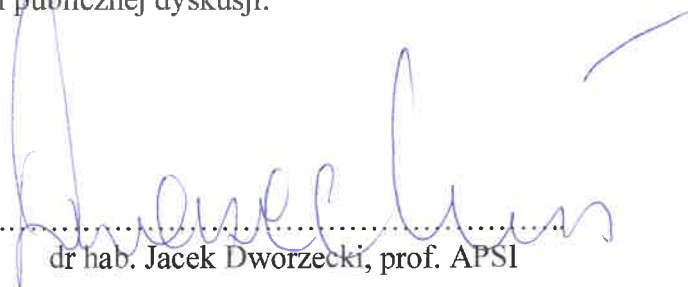
Recenzowana, rozprawa doktorska mgr Anny Rycaj-Pilipczuk została przygotowana z uwzględnieniem niezbędnych standardów odpowiadających pracom naukowym, w tym dysertacjom z zakresu nauk o bezpieczeństwie. Pośród mankamentów natury merytorycznej i stylistycznej, należy wskazać:

- tytuł, treść i rola (w strukturze pracy) rozdziału 5 wymagają zmian;
- błędy merytoryczne na stronach: 37 (13 wers), 42 (10 i 11 wers), 73 (12 wers), 102 (7 wers), 121 (25 wers), 132 (tabela – I kolumna – Suma?), 136 (nieaktualna struktura organizacyjna KWP Katowice);
- błędy pisowni na stronach: 41 (18 wers), 42 (2 wers), 54 (9 i 11 wers), 64 (21 wers), 65 (3 i 13 wers), 77 (22 wers), 79 (3 wers), 88 (17 i 29 wers), 93 (6 wers), 95 (23 wers);
- potknięcia stylistyczne na stronach: 80 (4 i 5 wers), 83 (4 i 7 wers), 89 (18 wers), 96 (6 wers), 99 (13 i 14 wers);
- inne mankamenty: strona 168 (przypis 484 – budzi wątpliwości recenzenta, dostęp do tej pozycji jest niezwykle ograniczony, co podważa wiarygodność bezpośredniego kontaktu Autorki z tym opracowaniem).

W przygotowaniu wydania książkowego recenzowanej dysertacji, uwzględnienie powyższych sugestii oraz wyeliminowanie ujawnionych mankamentów, będzie niezbędne aby zachować należyty poziom merytoryczny i edytorski niniejszego opracowania.

5. Wniosek końcowy

Przedstawiona do recenzji dysertacja, spełnia wymagania stawiane pracy doktorskiej ustalone w ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595), w związku z czym wnoszę o dopuszczenie jej do obrony i publicznej dyskusji.

.....
dr hab. Jacek Dworzecki, prof. APSI